

TUSSEN

Zomer
2023

BEDEVA ART

Magazine van het
Bisdom Rotterdam

'Geloofsgetuigen toen en nu'

Bisschop Van den Hende:

*Van generatie
op generatie*

Geloofsgetuige:

*Nicolaas Kluiters
uit Delft*

Kiezen voor de Kerk:

*'Vrienden moesten
echt wel wennen'*

Plus:

*Kom ook naar de
Bedevaart Brielle*

3

BISSCHOP

Onderbreking maar
geen stilstand

4

WOORD VAN GOD

Twee bijzondere bijbels

6

LAURENTIUS IS VERWONDERD

HH. Martelaren van Gorcum
glas-in-loodraam

7

LAURENTIUS LOOPT

4x bijzonder Lisse e.o.

10

BISSCHOP

Van generatie op generatie

13

NIEUWS

14

KIEZEN VOOR DE KERK

Romy Kersten aan het woord

16

LAURENTIUS ZINGT

Met duizenden naar
Rome gaan – Emmanuel

Daphne van Roosendaal
Hoofdredacteur

Traditiegetrouw verschijnt dit nummer van Tussenbeide voorafgaand aan de Nationale Bedevaart Brielle. Vorig jaar had het bedevaartsoord een herdenkingsjaar. Het was toen precies 450 jaar geleden dat de Martelaren van Gorcum in Brielle hun leven gaven. Vele honderden pelgrims trokken naar het bedevaartsoord om hen te gedenken en om te bidden op hun voorspraak. Pastoor Jack Glas is "custos" van het bedevaartsoord. We spraken hem voor deze Tussenbeide over de Nationale Bedevaart (p. 28) en portretteerden hem met zijn bijbel (p. 4).

De Martelaren van Gorcum stierven op de plek achter de huidige bedevaartskerk, op het zogeheten "martelveld". Dit martelveld is dit voorjaar vernieuwd. Grote kastanjabomen werden vervangen door lindebomen die meer licht doorlaten. En zo zullen er gras, planten en bloemen kunnen groeien en bloeien op het bedevaartsoord. Dit is met name al goed zichtbaar rond het ciborium, waar een verhoging de contouren markeert van de turfschuur, waar de martelaren door ophanging om het leven kwamen.

Ook vindt u in dit nummer een artikel over een moderne martelaar. In maart 1985 werd de jezuïet Nicolaas Kluiters uit Delft vermoord in Libanon. In maart werd een boek gepresenteerd over zijn leven en zijn dood (p. 20-21).

De Nationale Bedevaart vindt plaats op zaterdag 8 juli. Wilt u die dag mee met de bus vanuit Rotterdam naar Brielle? Blader dan snel naar pagina 28.

18

TIPS VAN LAURENTIUS

Lees, kijk, luister, proef

20

GELOOFSGETUIGE

Nicolaas Kluiters uit Delft

22

LAURENTIUS LEEST DE BIJBEL

Getuigen en zending

24

VORMELINGENDAG

Over de kracht van
de Heilige Geest

26

VRAAG & ANTWOORD

Doet mijn inzet
er werkelijk toe?

28

BRIELLE

Kom ook naar de
Nationale Bedevaart

29

PERSONALIA

Editie
Zomer 2023

COLOFON:

Tussenbeide is een uitgave van het bisdom Rotterdam. Het blad verschijnt vier keer per jaar.

Hoofdredacteur:

Daphne van Roosendaal
Redactie: Frits Vermeulen,
Jolanda de Wolf

Redactie, administratie, advertenties:
Koningin Emmaplein 3, 3016 AA Rotterdam
T: 010 - 281 51 71, Fax: 010 - 436 71 90
E: tussenbeide@bisdomrotterdam.nl
I: www.bisdomrotterdam.nl

IBAN: NL30INGB0000464304

Conceptontwikkeling,
grafisch ontwerp en vormgeving:
Dailymilk, Rotterdam

Redactioneel advies conceptontwikkeling:
Bureau Wielenga / Sjoerd Wielenga

Cover: Ramon Mangold.
Nationale Bedevaart Brielle 2022

Illustratie Laurentius: Niek van Ooijen

Vormgeving en druk: Halewijn NV, Antwerpen

Abonnementen:
€ 1,50 per jaar voor parochies.

Tussenbeide wordt verspreid via de parochies in het bisdom Rotterdam. Wilt u het blad thuis per post ontvangen? Meld u dan aan voor een persoonlijk abonnement via tussenbeide@bisdomrotterdam.nl. Voor een persoonlijk postabonnement wordt een jaarlijkse gift gevraagd van € 12,50.

Artikelen uit Tussenbeide mogen met bronvermelding vrij worden overgenomen in parochiebladen. Illustraties en foto's mogen alleen worden gebruikt als vooraf toestemming is verleend door de redactie.

Onderbreking maar geen stilstand

+ Johannes van den Hende
Bisschop van Rotterdam

*'Je leven als christen
gaat door van
dag tot dag'*

Deze Tussenbeide komt uit in de zomer. In deze periode worden meerdere activiteiten in de Kerk en in de samenleving onderbroken om later weer hervat te worden.

Onderbreking betekent niet dat ons geloof en kerkelijk leven tot stilstand kunnen komen. Je leven als christen gaat door van dag tot dag. Daarom hebben we het als leerlingen van Christus nodig om ook in de zomerperiode ons bidden en vieren, het verkondigen en getuigen, het dienen in caritas en diaconie voort te zetten.

Daarom gaan ook de katholieke jongeren die deze zomer deelnemen aan de Wereldjongerendagen in Portugal een programma tegemoet van liturgie, catechese en naastenliefde. Ruim 80 jongeren uit ons bisdom doen mee aan de Wereldjongerendagen in Portugal. Deze zomer ga ik als bisschop met hen mee op reis. Bijna 1.000 katholieke jongeren uit Nederland gaan naar deze grootste jongerenbijeenkomst in de wereld toe.

Ik hoop dat we ook in de zomerperiode ons geloofsleven van dag tot dag blijven voeden, inhoud geven en gaande houden -thuis in eigen omgeving, in onze parochies en bisdombreed- met bidden en vieren, leren en getuigen, caritas en diaconie. ■

Twee bijzondere bijbels

Door Daphne van Roosendaal

Jack Glas (53)

Woont in: Roelofarendsveen (parochiefederatie HH. Clara en Franciscus)

Is: custos van het bedevaartsoord Brielle en pastoor

Welke bijbel heb jij?
Deze 'New American Bible' heb ik gekocht toen geloof veel voor me is gaan betekenen, terwijl ik in Amerika woonde voor mijn werk. De Nederlandse bijbel die ik had, miste de deuterocanonieke boeken. Die staan alleen in de katholieke bijbel. Ik heb deze bijbel gekocht in New York in de grote boekwinkel op Union Square. De 'New American Bible' is de standaard katholieke bijbel in de VS. Mijn eerste bijbel was een protestante. Een studiegenoot hield bij het vak 'mondeling presenteren' een presentatie over de bijbel. Die was interessant en zette me aan het denken. De bijbel die ik toen kocht was mijn eerste bijbel na de kinderbijbel die ik van mijn oma kreeg voor mijn eerste communie.

Waarom zien we dat deze bijbel van jou is?

Ik heb er aardig wat aantekeningen in gemaakt. Ik kreeg in de VS bijbelstudie op de priesteropleiding en heb er veel bijgeschreven. Door die aantekeningen is het voor mij een bijzondere bijbel geworden. Je herinnert je wat eerder indruk op je maakte. De andere bijbel die ik hier heb is de Nieuwe Bijbelvertaling. Die kwam uit net toen ik weer in Nederland was teruggekomen om hier mijn priesteropleiding voort te zetten. Beide bijbels markeren dus een soort van begin. Deze ziet er ook gebruikt uit, maar ik heb er geen aantekeningen in gemaakt.

Heb je een favoriete bijbeltekst?

Een tekst die me altijd bezig heeft gehouden en die ook op het prentje van mijn priesterwijding stond, is het laatste stukje van het evangelie volgens Matteüs. Daarin richt Jezus zich tot zijn leerlingen en zegt: Mij is alle macht gegeven in de hemel en op aarde. Ga de hele wereld over. Doop mensen in de naam van de Vader en de Zoon en de heilige Geest. Maak ze tot mijn leerlingen.

Dat is de opdracht die ik heb meegenomen op weg naar het priesterschap. Het is interessant dat dit nu ook weer terugkomt in het project van de missionaire parochie, waar zo duidelijk wordt ingezet op eropuit trekken en leerlingen maken. Daarbij zegt Jezus: Ik ben met jullie tot aan de voleinding der tijden. Dus het is niet zo dat Hij zijn leerlingen en ons erop uitstuurt en zegt: nou is het verder helemaal aan jullie. Nee, Hij blijft bij ons.

Ik ben opgegroeid in Brielle. Toen ik in de VS met een hernieuwde interesse het geloof ging beleven, begon het ook tot me door te dringen wat een bijzondere plaats Brielle is en met name het bedevaartsoord. De bijbel is ook het boek waarmee de Martelaren van Gorcum op weg waren. Zij hebben een sterk geloofsgetuigenis gegeven en zo geantwoord op die vraag van Jezus: ga er op uit en maak iedereen tot mijn leerling. En wat zij in die laatste dagen zeker ook heel sterk ervaren hebben, dat lees je in wat is opgetekend over die dagen, is dat Jezus bij hen was en hen niet in de steek heeft gelaten in die laatste dagen die toch buitengewoon onmenselijk en zwaar waren. ■

HH. Martelaren van Gorcum glas-in-loodraam

Wat: Gebrandschilderd glas-in-loodraam, atelier F. Nicolas & Zonen, Roermond
Waar: Woerden, H. Bonaventura kerk
Wanneer: 1917
Materiaal: glas en lood, azijn, gom, kleurpigmenten

In 1917 kreeg pastoor Octavianus Gilissen ofm ter ere van zijn koperen priesterfeest een groot glas-in-loodraam van de Martelaren van Gorcum cadeau. Het werd in het zuidtransept van de kerk geplaatst. Het raam bestaat uit vijf spitsboogvensters met een doorlopende voorstellingen van de marteldood van de Martelaren van Gorcum, die in 1572 in Den Briel omwille van hun geloof werden vermoord. De turfschuur waarin zij aan hun einde kwamen vormt de achtergrond van deze scène. Centraal staat franciscaan Nicolaas Pieck met een strop om de nek, omgeven door de andere martelaren en door geuzen met fakkels, hellebaard en gesels. Onder de voorstelling staat de oproep: "Heilige Martelaren van Gorcum bidt voor ons en voor de onkatholieken van Nederland."

Ieder raam is aan de bovenzijde afgezet met een gotisch baldakijn met onderaan in de hoeken de jaartallen 1867 en 1917 die verwijzen naar het vijftigste jubileum van hun heiligverklaring. Daartussen in vierpassen de figuren van de H. Arnoldus van Metz, van Maria Koningin en de H. Octavianus.

Helemaal bovenaan is een rozet met in het midden een monstrans met hostie en "IHS". In de buitenrand staat een pauselijke tiara op een bijbel met twee gekruiste sleutels. Uiterst links is een palmtak geplaatst met "Sancti Martyres" en rechts een kelk met hostie en stola op een bijbel. Daarboven symboliseert aan weerszijden een palmtak met kroon de overwinning op de dood. ■

Door Ingrid Henkemans, Erfgoedspecialist Museum Catharijneconvent

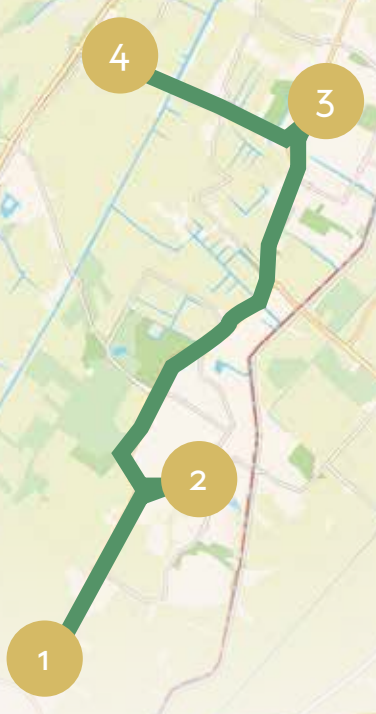
Scan de QR-code en bekijk het raam van dichtbij

4 x bijzonder

Lisse en omgeving

Laurentius loopt

In deze rubriek reizen we door een stad, dorp of regio waarbij we beschrijven hoe de parochie aanwezig én zichtbaar is. Welke nog onontdekte bijzonderheden zijn er in deze plaats en kerken? Wij zoeken het uit. Deze keer: Lisse en omgeving

Door Celine Timmerman

1 Unieke bollen rooien met de diaken

Met uitzicht op de HH. Engelbewaarderskerk

Het is een verscholen pareltje, het bollenveld van parochiaan Eric Breed. Via een klein zijweggetje komen we bij het kleurrijke veld van de Lissenaar aan. Het blijkt een bijzondere plek: hier staan tulpen die niemand anders in de wereld heeft. Breed: "Het oudste ras komt uit het jaar 1500. Ik heb totaal 3500 rassen." Breed is een echte veredelaar: hij brengt het stuifmeel van de ene tulp op de stamper van de ander aan en kruist zo rassen. Daar komen nieuwe soorten uit. "De opbrengst zie je pas vijf jaar later, maar vaak heb je dan ook wat." Op de hoek van het veld is een palmtakje geplant als bescherming tegen het kwaad. Diaken Iwan Osseweijer kent het veld. Na een oproep van Breed of mensen wilden helpen rooien, stroopte de diaken zijn mouwen op. "Dit jaar weer", zegt hij trots. "Dan ben ik even velddiaken. Het is heerlijk om met je handen door de aarde te gaan, het is een soort meditatie. Het is ook wonderlijk, dat er uit zo'n klein bolletje iets prachtigs komt. Net een kraamkamer. En zeg zelf: het uitzicht op de kerk is niet verkeerd."

2

Kruiswegstaties van flinterdunne papiersnippers

Groene oase van rust achter St. Agathakerk

Een paar honderd meter verderop komen we bij 'de kathedraal van de bollenstreek uit', de St. Agathakerk. De grote neogotische verschijning is indrukwekkend. Arnold van Berkel, voorzitter van de lokale commissie, neemt ons mee naar de achterliggende tuin. Een enorm grasveld met daarom heen 12 beukenbomen en 14 kruiswegstaties omheinen de groene oase. Van Berkel: "Alle staties zijn van papier gemaakt." Wanneer we dichterbij kijken, zien we inderdaad dat het geen mozaïek is - het lijkt er van een afstandje wel op. "Een groep parochianen heeft deze staties gemaakt toen de staties in de kerk in 1993 werden gerestaureerd. Het was een soort tussenoplossing. Na tientallen jaren op zolder te hebben gestaan, bedachten we dat we de papieren staties ook in de tuin konden plaatsen. We hebben ze in een ventilerende kast geplaatst en de pastoor heeft ze recent gezegend."

📍 Heereweg 273, 2161 BH Lisse • T: 0252 413 330 • willibrordusbollenstreek.nl/st-agatha

3

Relikwie Willibrordus in nieuwe sokkel

Ontmanteld orgel in zijbeuk

Wanneer we in de St. Jozef en St. Martinuskerk in Hillegom aankomen voor de recent gezegende parochiepatroon de heilige Willibrord, is het niet lang zoeken. Prominent prijkt een beeld van hem linksvoor in de kerk. "Het beeld komt uit de gesloten Jozefkerk hier verderop", vertelt koster Leo van Berkel. "Om Willibrord nog beter voor iedereen in de kerk zichtbaar te maken, heeft een parochiaan een metershoge sokkel gemaakt. En dát daar, is een relikwie van Willibrord, die de parochiaan erin heeft verwerkt." Van Berkel wijst op een houten plaatje met een splinter. "Dit beeld stond eerst in de zijbeuk, maar hier staat het nu veel beter. Bovendien ligt in de zijbeuk nu het orgel." Pardon? Wanneer we naar de zijbeuk lopen, liggen daar inderdaad onderdelen van een orgel. Van Berkel: "Dit orgel is ons geschonken omdat ons huidige orgel op de koorzolder in zeer slechte staat is. Alleen kost het veel geld om het nieuwe orgel op te bouwen en passend te maken. We sparen met man en macht voor 125.000 euro, we zitten nu op de helft. Tot we het geld hebben, ligt het orgel hier." Wanneer we naar buiten lopen, zien we een enorme geld-thermometer aan de kerk hangen. Het is hier nog even doorsparen.

📍 Hoofdstraat 27A, 2181 EA Hillegom • T: 0252 515 000
willibrordusbollenstreek.nl/st-jozef-en-st-martinus

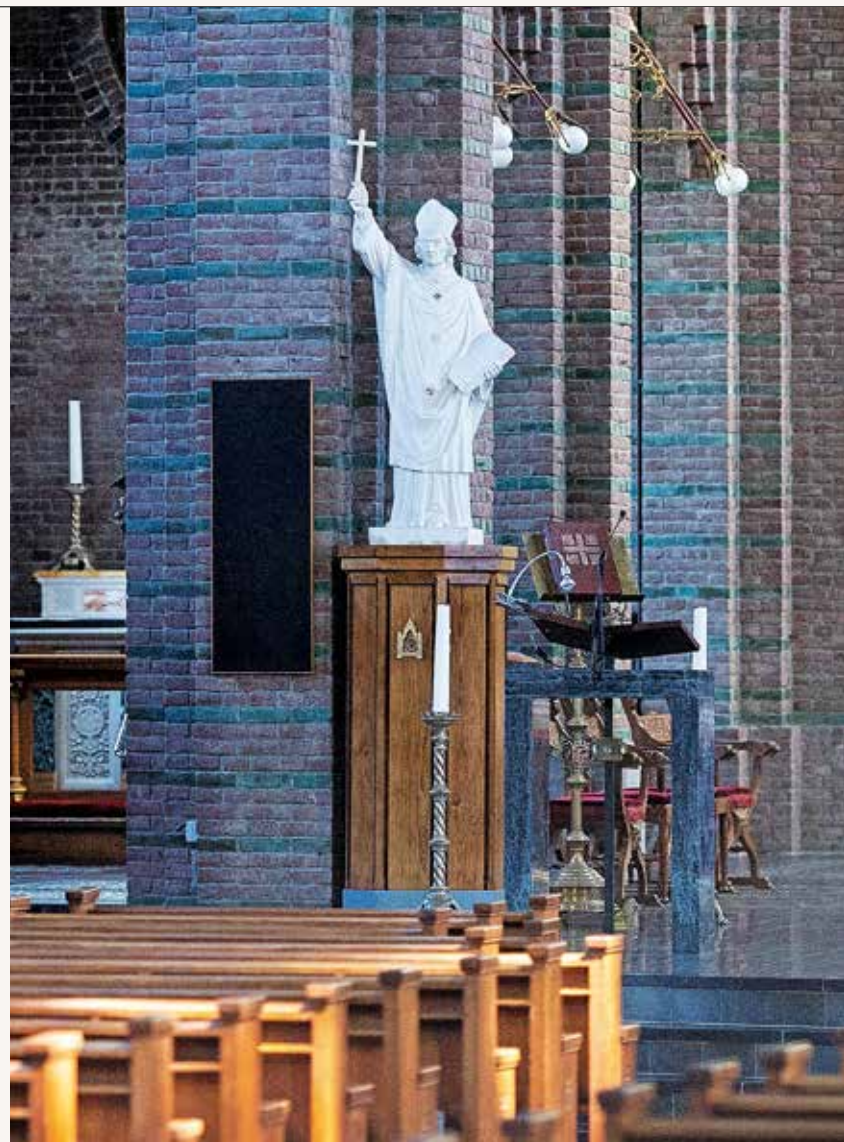
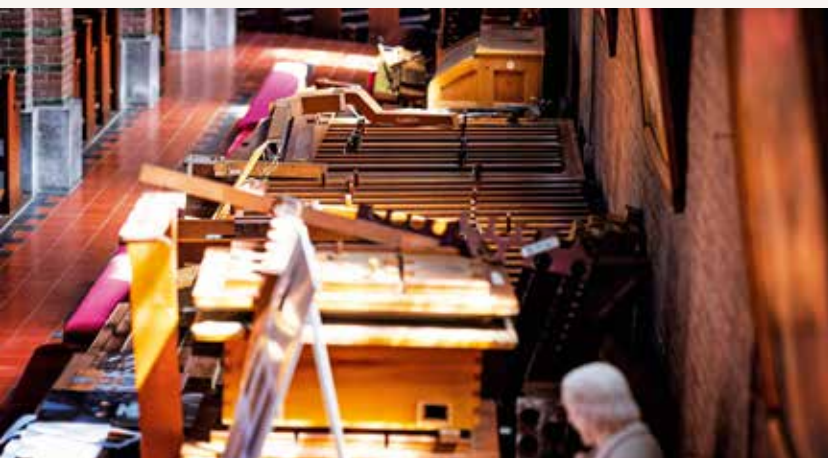
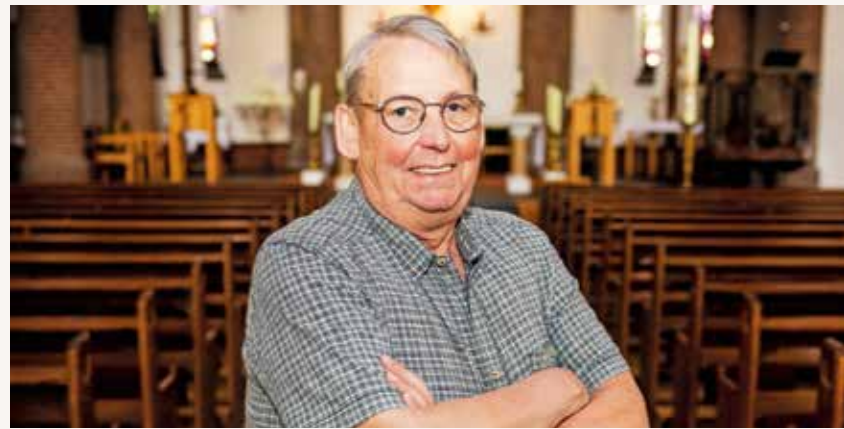
4

Unieke Fatimakapel

Ramen boven priesterkoor terug gewisseld

Als we toch in de buurt zijn, pakken we graag het meest noordelijke puntje van Zuid-Holland mee: De Zilk. In de H. Hartkerk staat een Maria van Fatimakapel. “Uniek in het bisdom”, aldus diaken Osseweijer. Op de muurschilderingen staan de verschijningen in het Portugese stadje Fátima centraal. Het oog wordt echter naar de bijzondere tabernakel deur onder het kunstwerk getrokken. Het deurtje kent een gebrandschilderd raamwerk met een verwijzing naar de Stille Omgang in Amsterdam. Het blijkt een aandenken aan de mannen en vrouwen die jaarlijks trouw de Stille Omgang liepen vanaf de H. Hartkerk. “Maar het échte pareltje van deze kerk zijn die drie grote gebrandschilderde ramen op het priesterkoor”, zegt voorzitter van de lokale commissie Ruud van Haarlem. “In 1996 zijn twee ramen na restauratie verkeerd teruggeplaatst. Zo hing het raam van Jezus met het Heilig Hart, waar onze kerknaam naar refereert, niet meer in het midden maar aan de rechterkant. De doop van Jezus in de Jordaan hing plots in het midden.” Pastoor boos, parochianen van slag. In 2020 vierde de kerk haar 100-jarig bestaan. Van Haarlem: “Dat was voor ons de aanleiding om de ramen weer terug te zetten. Toen waren we écht weer de Heilig Hart kerk en niet de Johannes de Doperkerk. We voelen ons weer compleet.”

📍 Beeklaan 13 2191 AB De Zilk • T: 0252 418 870
willibrordusbollenstreek.nl/heilig-hart-van-jezus

VAN GENERATIE OP GENERATIE

Door bisschop Van den Hende

Hoe betrek je verschillende generaties bij het parochiële leven met het oog op de voortgang van het evangelie als primaire missionaire opdracht van de Kerk? Bij de diocesane ontmoetingsdag voor leden van pastoraatgroepen op 13 mei sprak bisschop Van den Hende over de continuïteit van de generaties in de Kerk. Dit is een samenvatting van de inleiding van de bisschop.

'Ge moet er met uw kinderen telkens opnieuw over spreken'

Elke generatie is van belang voor de voortgang van het evangelie. Het was al in de tijd van de Heer Jezus dat het Joodse volk zich bewust was van het overdragen van het geloof in God. Een prachtige passage die daarbij hoort, is uit het boek Deuteronomium: "Luister, Israël, de Heer is onze God, de Heer alleen! Gij moet de Heer uw God beminnen met heel uw hart, met heel uw ziel en met al uw krachten. De geboden die ik u heden voorschrijf, moet ge in uw hart prenten. Ge moet er met uw kinderen telkens opnieuw over spreken, wanneer ge thuis zijt en onderweg, als ge slapen gaat en opstaat" (Deuteronomium 6, 4-7).

VAN GESLACHT OP GESLACHT

De Heer is onze God en je moet Hem beminnen met heel je hart, heel je ziel en al je krachten. Tegelijkertijd staat er dat je die bezieling, dat gebod van de Heer, moet doorgeven. Je moet er met elkaar over spreken, wanneer je thuis bent en onderweg, als je slapen gaat en opstaat. Deze tekst uit Deuteronomium vinden we terug in het evangelie van Matteüs waar Jezus in gesprek is en wordt gevraagd: wat is het allerbelangrijkste gebod? De Heer antwoordt met woorden uit Deuteronomium: "Gij zult de Heer uw God beminnen met geheel uw hart, geheel uw ziel en geheel uw verstand. Dit is het voornaamste en eerste gebod. Het tweede, daarmee gelijkwaardig: Gij zult uw naaste beminnen als uzelf" (Matteüs 22, 37-39).

Als het gaat over de verschillende generaties kunnen we ook denken aan het Magnificat, waarin Maria in haar lofzang zegt: "Van heden af prijst elk geslacht mij zalig" (Lucas 1, 46-56). Ook daar is sprake van de gave van het geloof niet voor één generatie, maar Gods heil van geslacht op geslacht. En ook wij vormen in die verschillende generaties een schakel.

JONGEREN EN ALLE GENERATIES

Met enige regelmaat verschijnen er artikelen in de krant over een verdere afname van de kerkelijke betrokkenheid. Dat kan ons ontmoedigen: Waar blijft het geloof? Waar gaan we naartoe? Maar de Heer zegt aan het eind van het Matteüs evangelie: "Ik ben met u tot het einde van de tijd." Dat mogen we ook ervaren als we samen de eucharistie vieren en de Heer in ons midden is. Met het oog op de voortgang van het evangelie zijn ónze zorgen ook zijn zorgen, is onze vreugde zijn vreugde (cf. Handelingen 14, 27).

Er is in de generaties een verschillende deelname aan het kerkelijk leven. Maar die tendens moeten we niet voor de Kerk alleen reserveren. We zien het namelijk ook in onze Europese samenleving als zodanig. We hebben te maken met een discontinuïteit van de generaties, met veel ouderen en minder jongeren. Als het gaat om de vraag hoe we toch die continuïteit met elkaar kunnen stimuleren, ben ik echter bang dat we toch nog te vaak zeggen:

hoe krijgen we de jongeren in de Kerk? Want we moeten niet alleen jongeren maar alle generaties bij de Kerk betrekken. 'Van geslacht op geslacht' betekent van generatie op generatie. Dat betekent dat er in alle generaties iets te doen is om de verbondenheid met de parochie een kans te geven, omdat God blijft roepen.

Als we dit als leden van pastoraatgroepen tot ons door laten dringen, gaat het om de drievoudige zending van de Kerk, waar we van generatie op generatie mee bezig mogen zijn. Het gaat om ons bidden en vieren, het leren en getuigen van ons geloof en om dienstbaar zijn in caritas en diaconie. Hoe blijven wij in onze parochies de liturgie vieren en wie zijn daarbij betrokken? Hoe kunnen wij het geloof doorgeven in catechese en in geloofsgesprek? Hoe kunnen wij de liefde van Christus verspreiden in caritas en diaconie?

PARTICIPATIE

Hoe kunnen we die verbinding van de generaties bevorderen? Enkele voorbeelden geven te denken. Soms duikt namelijk discontinuïteit op als een niet makkelijk te nemen hindernis. Een voorbeeld rond het vieren: in een groep vormelingen zaten twee jongeren die heel goed konden lezen, maar ze werden niet uitgenodigd om lector te worden, omdat er voor de reeds actieve, oudere lectoren al minder vieringen waren waarin zij lector waren. ▶

Ook een voorstel om één lector de eerste lezing en een andere lector de tweede lezing te laten lezen haalde het niet, omdat dit te onrustig zou worden op het priesterkoor. Je merkt dat het in de praktijk niet vanzelfsprekend is om ruimte te maken voor de participatie van jongere generaties. Terwijl de generaties komen en gaan.

Een voorbeeld op het terrein van het dienen: een MOV-groep in een parochie werd steeds kleiner en het was een hele klus om alle acties in de loop van het jaar te organiseren, maar toen een moeder zei dat ze wel mee wilde werken aan de Vastenactie in de periode dat haar kind zich voorbereidde op de eerste communie, zei de MOV-groep dat het niet hoefde als zij niet voor het hele jaar beschikbaar kon zijn.

De continuïteit van het evangelie vraagt dat verschillende generaties aansluiten. Je ziet soms dat mensen die in een andere fase van hun leven komen meer tijd krijgen en meer commitment kunnen geven dan daarvoor. Ook daar moeten we niet denken dat iemand het niet zou willen en die persoon dus maar niet vragen. Als je het wel vraagt, kun je soms bijzonder goede ontmoetingen in geloof hebben en als het ware een herintreder krijgen.

Hoe brengen wij verschillende generaties bij Jezus Christus? Hoe kunnen we meerdere generaties betrekken bij het voortgaande werk

van de parochie en de locaties? Het ene geslacht komt en het andere gaat. Maar de rode draad is Christus zelf, die zijn Kerk niet loslaat, die zijn Geest niet intrekt, en die ons vraagt om in deze tijd die continuïteit op te bouwen en waar mogelijk te stimuleren. Daarbij is het belangrijk om niet alleen de eigen locatie of eigen parochie voor ogen te hebben, maar ook te beseffen: samen met andere parochies en locaties vormen we de plaatselijke Kerk van Rotterdam. Naar katholiek inzicht is de plaatselijke Kerk niet de parochie of de parochiekern, maar het bisdom, het diocees rond de bisschop, in eenheid met de Wereldkerk. De continuïteit van de Kerk met het oog op het evangelie is een opdracht. De continuïteit van de Kerk is ons aller zorg en als het op onze eigen locatie niet lukt, moeten we kijken hoe continuïteit versterkt kan

worden door ons bij een andere locatie aan te sluiten. Dat hoort ook bij de voortgang.

WAT KUNT U DOEN?

Ik heb voorbeelden genoemd waarin het niet goed ging. Natuurlijk zijn er ook voorbeelden waar het wel goed gaat. Maar we moeten niet te gauw zeggen dat het goed gaat. Want waar hebben we nog wat te winnen? Waar kunnen we verbindingen leggen niet alleen tussen jong en oud, maar ook met de tussengeneraties? Waar schieten we als gemeenschap tekort in geloof? Waar breekt het af? Waar gaat die continuïteit van het evangelie moeizaam en waar worden kansen gemist om het met elkaar te bespreken? Daarom wil ik graag eindigen met de vraag: Hoe kunt u van de continuïteit van generaties een apart aandachtspunt maken? Wat zou u eraan kunnen doen? ■

KORT – KORT – KORT – NIEUWS

1.000 jongeren uit Nederland naar de WJD

De WJD vinden plaats vanaf de laatste week van juli. Van 1 tot 6 augustus zijn de WJD in Lissabon. De week ervoor zijn de jongeren onderweg en doen ze mee met een voorprogramma in het Portugese bisdom Guarda. Vanuit het bisdom Rotterdam nemen ruim 80 jongeren deel. Ze reizen met een groep van 240 jongeren met de 'vier bisdommen reis' (het aartsbisdom Utrecht en de bisdommen Roermond, Breda en Rotterdam). Bisschop Van den Hende reist met hen mee.

Vernieuwd martelveld in Brielle

In processie trokken bedevaartgangers op 3 juni in Brielle rond het martelveld als slot van de eucharistieviering die het bedevaartseizoen 2023 opende. "Er is een grote verandering op het bedevaartsoord", zei de custos van het bedevaartsoord, pastoor Glas. "De bomen zijn geroid en er zijn nieuwe bomen aangeplant die ook weer een kans krijgen om te groeien." Wie een bedrag kan missen riep hij op tot een gift voor het heiligdom, vanwege de kosten die ermee gemoeid waren.

Beeld: Bisdom Rotterdam

Beeld: Johan Wouters

Diakenwijding priesterstudent Arno Aardoom

In de H. Willibrorduskerk in Teteringen wijdde bisschop Van den Hende op 21 mei Arno Aardoom tot diaken en ook Mick Huybrechts (bisdom Antwerpen). Beiden ontvingen

hun opleiding en vorming aan de priesteropleiding Bovendonk. De priesterwijding van Arno Aardoom vindt dit najaar plaats in de kathedraal in Rotterdam.

Eerste 'Kom en zie-jaar' afgerond

Op 22 mei sloten vier deelnemers hun 'Kom en zie-jaar' af op Vronesteyn. 'Kom en zie' is het jaar van onderscheiding rond vragen: Waartoe ben ik geroepen? Waar kan ik mij aan geven? Wat vraagt God van mij? Het werd voor het eerst gehouden en is een verkenningsjaar voor mannen (18-45 jaar) die tijd willen nemen om na te denken over hun toekomst. 'Kom en zie' wordt vanaf september opnieuw aangeboden. Meer informatie: rector Broeders (w.broeders@bisdomrotterdam.nl)

Bisschop op werkbezoek bij Erasmus MC

Op 30 mei bezocht bisschop Van den Hende het Erasmus MC in Rotterdam. Hij deed dit samen met Emile Boleij, bisschoppelijk gedelegeerde voor geestelijk verzorgers in het bisdom. De bisschop sprak met katholieke geestelijk verzorgers die met een zending van de bisschop werkzaam zijn in het ziekenhuis, Jolanda Jacobs en Annemarie den Blanken, nam deel aan een ontmoeting van het team psychosociale zorg en bezocht de afdeling hematologie. Bij het nieuwe stiltecentrum had hij een gesprek met Joke Boonstra, vicevoorzitter Raad van Bestuur.

Beeld: Bisdom Rotterdam

Slavernijverklaring Nederlandse bisschoppen

Dit jaar wordt herdacht dat 150 jaar geleden de slavernij door Nederland helemaal werd afgeschaft. De Nederlandse bisschoppen schrijven in een verklaring: "We willen het slavernijverleden onder ogen zien. En we realiseren ons dat de voorsprong in economische ontwikkeling in het deel van de wereld waarin wij leven mede mogelijk werd door slavernij en kolonialisme." De bisschoppen benoemen in de verklaring dat ook katholieken medemensen tot slaaf hebben gemaakt en deelnamen aan de slavenhandel of zelf tot slaaf waren gemaakt. "Dat staat haaks op de christelijke boodschap", zegt de verklaring. Alle mensen zijn gelijk in waardigheid.

Kiezen voor **DE KERK**

Door Celine Timmerman

Waarom kiezen mensen op latere leeftijd voor de Katholieke Kerk? In Kiezen voor de Kerk vragen we het aan recent verwelkomde kerktroetreders. Deze keer Romy Kersten (18).

Romy Kersten:

'Vrienden moesten wel echt wennen aan mijn nieuwe levensstijl'

Hoe ben je met het geloof in aanraking gekomen?

"Via social media. Ik was fan van de video's van een Russische fitnessgoeroe en zij vertelde in haar filmpjes ook over haar katholieke geloof. Ik was anti-geloof, maar omdat ik op hoog niveau tenniste vroeg ik me wel steeds vaker af of dit nou alles in het leven was. Ik zat ook niet goed in mijn vel en dacht: als God écht goed is, waarom maak ik dit dan mee? Ik ben dus de eerste keer dat ik ben gaan bidden boos op Hem geweest. 'Bent U er überhaupt wel?', vroeg ik. 'Of praat ik tegen het plafond?' Gek genoeg ervoer ik een bepaalde rust daarna en huilde ik die avond voor het eerst sinds lange tijd niet."

En toen?

"Ik had contact met een psycholoog, maar eigenlijk merkte ik dat ik daar steeds minder behoefte aan had. Mijn ouders zaten in scheiding en ik had het gevoel dat niemand mij zag staan. Ik kreeg zoveel rust door het bidden en door het besef dat er iemand écht naar mij luisterde, namelijk God. Ik bedacht me dat God áltijd luistert en niet oordeelt. Een maand later gaf ik bij de psycholoog aan dat ik haar niet meer nodig had. Ik was weer gelukkig."

Wat raakt je zo in het katholieke geloof?

"De eucharistie, wanneer ik het lichaam van Christus ontvang. En aanbidding vind ik echt bijzonder. Het is te vergelijken met het gevoel dat ik had toen ik voor het eerst met God in aanraking kwam. Je leeft zo in het moment, je bent helemaal niet bezig met wat je over een uur allemaal moet doen. En dat we een wereldkerk zijn, vind ik ook heel mooi. Ik was laatst in Polen en daar kon ik de hele viering meedoen."

Ben je door je toetreding tot de Katholieke Kerk veranderd?

"180 graden. Ik wilde geen kinderen en alleen maar carrière maken. Ik was door de topsport ook egoïstisch geworden; als mensen niets voor mij konden betekenen, hoefde ik niks met ze te maken hebben. Nu vind ik kids prachtig, hoef ik even geen vriendjes meer en wil ik tot het huwelijk wachten met een man. Hij moet trouwens wel katholiek zijn, want ik wil mijn geloof graag delen."

Hoe reageerde je omgeving op je bekering?

"Mijn ouders zijn gelovig opgevoed maar doen er niets mee. Ze dachten dat het bij mij na twee maanden wel weer zou overwaaien. Maar nu ze weten dat ik na mijn eindexamen theologie wil studeren, nemen ze het wel serieus. Mijn vader droeg altijd wel een kruisje met corpus, dat heb ik nu van hem heb gekregen. Vrienden moesten wel echt wennen aan mijn nieuwe levensstijl. Ik praatte echt veel over het geloof, ze werden er gek van. Daarom ben ik een TikTok kanaal begonnen waar ik dagelijks bid, bijbelteksten lees of de rozenkrans bid. Ik wil daar vooral het taboe rondom geloof weghalen. Ik heb nu circa 5500 volgers en daar kan ik mijn ei kwijt. Alhoewel dat ook nog wel steeds bij mijn beste vriendin kan, zij heeft mij altijd gesteund."

Wat heeft het catholicisme tot nu toe toegevoegd aan je leven?

"Heel veel vrienden. Ik ben nu in de parochie van drie meiden meter geworden. Terwijl ik zelf pas sinds een jaar ben toegetreden! Echt bizar, omdat ik tot voor kort niet eens wist waar Pasen voor stond. Ik krijg door het geloof ook veel kennis. Door catechese krijgt mijn geloof diepgang en wordt het sterker geworteld. Ik ben ook heel benieuwd naar de aankomende WJD." ■

MET DUIZENDEN NAAR ROME GAAN

– *Emmanuel*

Door Jolanda Konings

Liederen die jongeren leren kennen op de Wereldjongerendagen maken vaak een diepe indruk. Maarten van der Biezen is nu 45. Bij de WJD in Rome (2000) hoorde hij 'Emmanuel'.

Het lied 'Emmanuel' staat Maarten van der Biezen uit Den Haag in het geheugen gegrift. Het was de zomer van het jaar 2000 en de Wereldjongerendagen vonden plaats in Rome. Natuurlijk klonk dit lied tijdens deze dagen in het Italiaans. Het refrein werd enthousiast door de jongeren uit de hele wereld meegezongen. De refreintekst Emmanuel was voor iedereen te begrijpen, de melodie eenvoudig te zingen.

Emmanuel betekent "God met ons". Matteüs zegt over de geboorte van Jezus: "Zie, de maagd zal zwanger worden en een zoon ter wereld brengen en men zal Hem de naam Immanuël geven. Dat is in vertaling: God met ons" (Matteüs 1, 23). "De Zoon van God die mens werd", zingt het lied, "de Ware Mens en God onder ons."

TYPISCH ITALIAANS

Emmanuel is een typisch Italiaans lied zoals we wel kennen vanuit de populaire Italiaanse muziek. De belangrijkste kenmerken van deze liederen zijn een couplet in parlando stijl, het is bijna alsof er wordt gesproken, met daarna een herkenbaar refrein dat uitnodigt om mee te zingen. In het couplet wordt het verhaal uit de doeken gedaan. Vaak telt de melodie van dat couplet maar een paar verschillende tonen. En de melodie beweegt zich rond die paar tonen voort met veel tekst. De woorden volgen elkaar snel op.

Het refrein daarentegen kent langere tonen, met een zich voortdurend herhalende tekst en melodie. De herhaling maakt niet alleen het meezingen eenvoudig, ook kun je tekst goed tot je door laten dringen.

WEES NIET BANG

"Ik herinner me dit lied nog zo sterk, omdat de sfeer tijdens het samen zingen indruk op me maakte", vertelt Maarten van der Biezen, "maar misschien nog sterker herinner ik me de woorden van de paus: non abbiate paura. Vertaald: wees niet bang. Voor mij was dat betekenisvol. Wees niet bang om in het diepe te springen, niet bang om Jezus als voorbeeld te kiezen. De atmosfeer van al die jongeren bij elkaar op het grote veld van Tor Vergata, het lied Emmanuel samen met die woorden van de paus zijn voor mij onlosmakelijk met elkaar verbonden en vatten de Wereldjongerendagen van het jaar 2000 samen. Om met zoveel jongeren samen het geloof te vieren, dat is een ervaring die ik iedere jongere van harte toewens." ■

Scan de QR-code en luister het lied online:

Refrein:

The musical score is written on four staves in G major (one sharp) and 4/4 time. The melody is simple and repetitive, with lyrics in Dutch. The lyrics are: 'Laat van-daag___ zijn licht ons weer be-schij-nen, zijn kruis ons weer be-vrij-den; zingt in al-le tij-den: Em - ma-nu-el,___ Em-ma-nu-el,___ Em-ma-nu-el.___ Em - ma - nu - el,___ Em - ma - nu - el.___' The notes are mostly quarter and eighth notes, with some rests and slurs.

*Met duizenden naar Rome gaan
de weg van g'loof betreden,
de echo van zijn Woord verstaan
die weerklinkt in het heden,
in deze muren, in lucht en hemel.
Een echo op de aarde:
Hij leeft vandaag, is de Ware Mens en
God onder ons.*

*Da mille strade arriviamo a Roma
sui passi della fede,
sentiamo l'eco della Parola
che risuona ancora
da queste mura, da questo cielo
per il mondo intero:
è vivo oggi,
è l'Uomo Vero
Cristo tra noi.*

WJD-lied Rome 2000

Tekst: Brussati. Vertaling: Bas Suijkerbuijk

Muziek: Labellarte, Mammoli

Lees – Kijk – Luister – Proef

Nieuw: Werkboek bij de DOCAT

In november 2022 werd de DOCAT gepresenteerd in het bisdom Rotterdam. Nu verschijnt ook het Werkboek bij de DOCAT. De sociale leer van de Kerk gaat over de vraag hoe je als gelovige persoonlijk en samen met anderen kunt bouwen aan een beschaving van liefde. De DOCAT en het Werkboek willen helpen bij het vinden van een concreet en praktisch antwoord op die vraag. De DOCAT is verkrijgbaar via de boekhandel, maar voor parochies en PCI'en in het bisdom Rotterdam bij het bisdom verkrijgbaar tegen kostprijs (€ 5,00). Het Werkboek is alleen via het bisdom verkrijgbaar (€ 5,00) en online beschikbaar op docat.nl. Voor exemplaren van de DOCAT en het Werkboek, mail naar bureau@bisdomrotterdam.nl.

Beeld: Bisdom Rotterdam

geloof in Christus. En zij komen in beweging om de paus te ontmoeten als zichtbaar hoofd van onze Kerk en elkaar ook te bevestigen: we zijn niet alleen, we mogen het samen doen en ons persoonlijk geloof is een bijdrage aan de gemeenschap als geheel.”

Beeld: Bisdom Rotterdam

Bijbeltje Portugees-Nederlands

Jongeren die met het bisdom naar de WJD reizen zullen een tweetalig bijbeltje ontvangen met de vier evangeliën in het Nederlands en Portugees. Het is een uitgave van de Katholieke Bijbelstichting (KBS). In het bisdom Rotterdam wordt het boekje ook verspreid in de Portugeessprekende parochie Nossa Senhora da Paz.

VIDEO Auto's wassen voor de WJD

Voor de WJD hebben jongeren op verschillende manieren geld ingezameld voor de reis. In de parochie H. Theresia van Ávila werden auto's gewassen op 10 juni. Dat gebeurde op het kerkplein voor de H. Antoniuskerk. Bestuurders konden daarna ook hun auto laten zegenen. Bekijk de video van katholiekleven.nl.

Beeld: Katholiekleven.nl

WJD in het Geloofsgesprek

Op 25 juni sprak bisschop Van den Hende in het Geloofsgesprek op NPO2 over de WJD. De bisschop reist met ruim tachtig jongeren uit het bisdom naar Lissabon. Het thema van de WJD is: Maria stond op en ging met spoed (Lucas 1, 39). “Die spoed, het je haasten, is niet nog snel even de bus willen halen en ook niet de haast van de drukke agenda. Het is de haast uit verlangen om datgene te doen wat de Heer van je vraagt”, zegt de bisschop. “De paus komt naar de jongeren toe. Hij staat op, komt in beweging om de jongeren te bevestigen in hun

Voor deze video's

scan de QR-code of ga naar tussenbeide.nl

Zundert 4 refterbier

Bier heeft een lange traditie binnen de Cisterciënzer orde.

Door Fedor Vogel

In 2023 bestaat Trappistenbrouwerij De Kievit binnen de Abdij Maria Toevlucht in Zundert tien jaar. Bij de oprichting van de brouwerij in 2013 werd het bier Zundert 8 gepresenteerd, een amberkleurige kruidige tripel. Bij het vijfjarig bestaan werd een tweede bier geïntroduceerd, de Zundert 10, een stevige quadrupel. Nu in april, bij de aftrap van het tienjarig bestaan, volgde de lancering van een derde bier: het Zundert 4 refterbier. Een mooi begin van het jubileumjaar.

Al een poos wilde Abt Guido in de eetzaal (refter) van de abdij, een eigen bier kunnen aanbieden met een laag alcoholpercentage. Een bier dat zich goed verhoudt bij de maaltijden uit de kloosterkeuken en zich laat drinken bij vleesloze gerechten, of vlees van tweevoeters - trappisten onthouden zich van het eten van vlees van viervoeters. De monniken zochten naar een bier dat het gehemelte verfrist en de mond reinigt met decent prikkelend koolzuur in combinatie met een laag alcoholgehalte. En dat is zeer goed gelukt want de Zundert 4 is een heerlijk doordrinkbaar bier geworden dat ondanks het lage alcoholpercentage toch veel karakter bezit.

Bier heeft een lange traditie binnen de Cisterciënzer orde. Bekend bijvoorbeeld van de abdij van Villers is dat men in de 18e eeuw drie soorten bier brouwde. Het sterkste bier was voorbehouden aan de religieuzen, een lichter bier aan hun gasten, en een heel licht bier was voor de bedienden en arbeiders in de kloostergemeenschap. Sinds de 18e eeuw is er wel veel veranderd want tegenwoordig drinken de monniken het lichtste bier. De zware bieren commercialiseren ze.

Binnen de horeca zal het refterbier niet worden uitgeschonken en ook in de supermarkt of slijterij zal men het niet in de schappen kunnen vinden. De trappisten hebben er voor gekozen om Zundert 4 refterbier alleen in de winkel van abdij Maria Toevlucht in Klein Zundert te verkopen. Daarbij geldt een limiet van drie kratten per klant, juist omdat het bier eigenlijk voor consumptie in de abdij zelf bedoeld is. Maar het is de reis naar Zundert meer dan waard. ■

BIERTIP

Bier:

Zundert 4 refterbier, 4,0% alc.vol.

Brouwerij:

Trappistenbrouwerij De Kievit /
Abdij Maria Toevlucht Zundert

De Proef:

Lichtblond, fruitig met een zurig tintje, toegankelijk trappistenbier, waarin de karakteristieke Zundertse kruidigheid is te proeven. Onder andere gebrouwen met rogge en een vleugje rookmout wat het bier de licht kruidige toets geeft.

In deze column schrijft Fedor Vogel over de zin en onzin rond abdij- en trappistenbieren. Fedor Vogel is uitgever en hoofdredacteur van Bier! magazine, Brouw! magazine en Bierradio.nl. Hij is al sinds zijn jeugd actief binnen de Kerk en op dit moment bestuurslid van de H. Theresia van Ávila-parochie in katholiek Drechtsteden.

TUJSSSEN

BIERREN

GELOOFSGETUIGE – *Nicolaas Kluiters uit Delft*

Door Daphne van Rosendaal

In maart 1985 werd de jezuïet Nicolaas Kluiters uit Delft vermoord in Libanon. Kort geleden, in maart van dit jaar, werd een boek gepresenteerd over zijn leven en zijn dood. Dat gebeurde in de kapel bij het Stanislascollege in Delft.

Nicolaas Kluiters werd 45 jaar oud. In Noord-Libanon, waar hij als parochiepriester werkzaam was, werd hij op 14 maart 1985 ontvoerd en om het leven gebracht. Op 1 april werd zijn verminkte lichaam teruggevonden. Er woedde in die jaren een burgeroorlog (1975-1990). “Sinds de oorlog in 1975 uitbroken was, stond het samenleven van verschillende religieuze, politieke en familiale groepen er voortdurend onder druk”, zegt het boek ‘Nicolaas

Kluiters: Herder in een verscheurd Libanon’ (p. 17).

ONBEKEND?

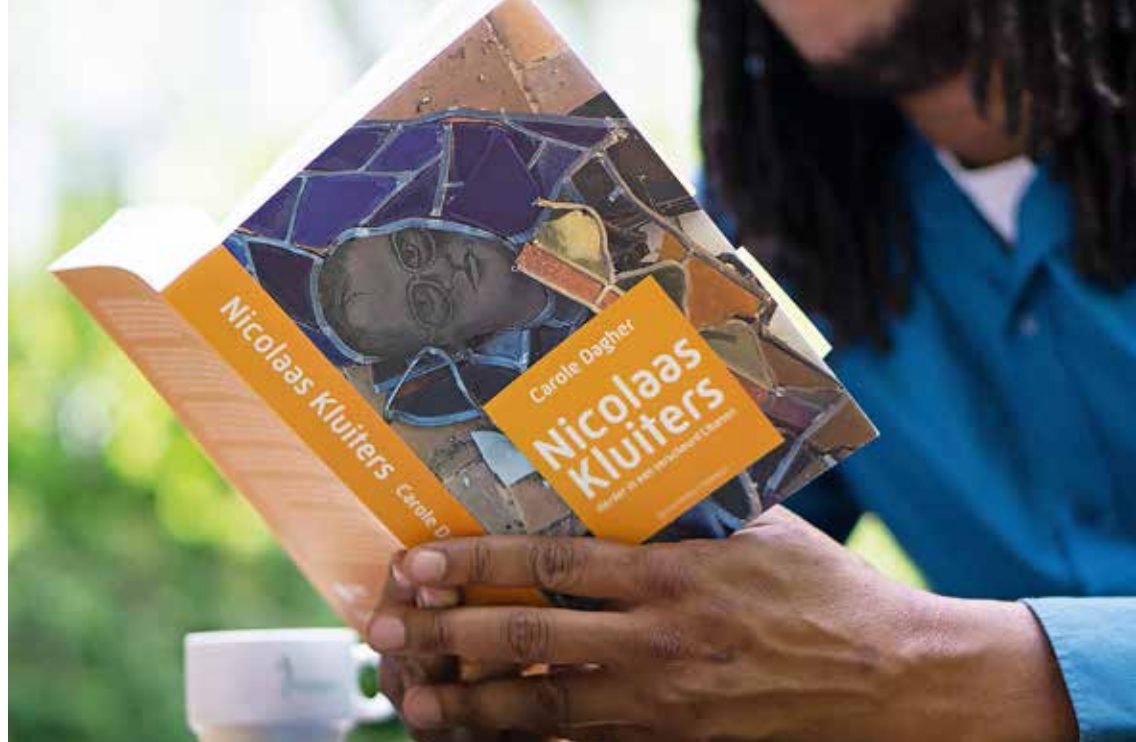
In de kapel bij het Stanislascollege hangen in een gedachteniskapel drie portretten van jezuïeten die martelaar zijn: Robert Regout († Dachau 1942), Frans van der Lugt († Homs 2014) en Nicolaas Kluiters († Bekaavallei 1985). “Nicolaas Kluiters kwam uit Delft”, vertelt docent levensbeschouwing aan het Stanislascollege Limarley

Kingsale. “Hij woonde hier vlakbij om de hoek, waar zijn ouders een melkwinkel hadden. Zijn broer heeft hier op school gezeten, maar zichzelf niet.” De school is van oudsher een jezuïetencollege. De jezuïeten woonden er in een communiteit. “Toen Nicolaas jezuïet was geworden, moet hij hier ook zijn geweest.”

Pater Jan Stuyt sj, een van de sprekers bij de boekpresentatie, heeft Nicolaas Kluiters persoonlijk gekend. “Toen ik in 1976 mijn opleiding als jezuïet begon in Brussel was Nicolaas daar ook”, vertelt hij. “We waren huisgenoten gedurende een maand en konden het goed met elkaar vinden. Ik heb hem daarna nauwelijks meer gezien, omdat hij naar Libanon ging, maar we zijn altijd blijven schrijven.” Limarley Kingsale vond de boekpresentatie bijzonder. “Je merkt dat Nicolaas in Nederland een beetje vergeten is. Er was een klein gezelschap bij de presentatie en zelf had ik niet eerder over Nicolaas Kluiters gehoord, behalve dat ik zijn naam en foto kende uit de gedachteniskapel.” Jan Stuyt herkent dat: “Nicolaas is in Nederland onbekend. Maar in het noorden van Libanon, in de Bekaavallei wordt hij zeer in ere gehouden.”

*Carole Dagher,
'Nicolaas Kluiters: Herder in een
verscheurd Libanon' (2023),
Berne Boek, 264 pagina's, € 24,95.*

In 2010 bracht Jan Stuyt er een bezoek bij de 25e sterfdag van Nicolaas: “Het was alsof hij pas gisteren gestorven was. Zijn kamer is helemaal intact. Zijn foto hangt bij de mensen thuis. Ze praten over hem alsof ze hem gisteren nog gesproken hebben. Ik herinner me van mijn bezoek dat er een ongeluk was gebeurd in een van de dorpen. Een vrachtwagenchauffeur had de dood van een meisje veroorzaakt. De man werd bijna gelyncht door dorpsbewoners. Totdat er iemand tussenbeide kwam die zei: dat zou pater Nicolaas niet gewild hebben. Toen was het over.”

HIJ STELDE IETS BETERS VOOR

“Al zijn energie ging naar dat voortdurende doel van hem: het herstel van de dialoog en het vertrouwen”, zegt het boek over Nicolaas. “In Libanon maken families de dienst uit, clans”, zegt pater Jan Stuyt daarover. “Nicolaas ging iets anders doen. Er niet rechtstreeks tegenin, maar hij stelde iets beters voor. Hij bouwde een school. Hij hielp de vrouwen aan werk. En dat tilde mensen boven hun conflicten uit.”

Nicolaas Kluiters maakte zich ook grote zorgen over de illegale hennepcultuur in de regio. Het boek citeert hem uitvoerig als hij schrijft: “Het zou goed zijn ooit de verbanden te leggen tussen de manier waarop dit kwaad algemeen aanvaard wordt en een aantal morele afwijkingen die er het gevolg van zijn. Ik som er

enkele op: de uitbuiting van de armen die verplicht worden voor weinig geld voor hennepcultuur te werken; de algemene wapendracht om zich te verdedigen tegen wie deze teelt en handel wil tegenhouden; en bijgevolg het verzet tegen het wettelijk gezag van de overheid.” Hij signaleert dat het leidt tot een verminderde deelname aan het kerkelijk leven: “een verminderd sacramenteel leven, met name minder deelname aan de eucharistie en minder communie met het Lichaam van Christus” (p. 179).

De Nederlandse uitgave, het origineel kwam uit in 2013, verschijnt nu vanwege het zaligverklaringsproces voor Nicolaas Kluiters dat is opgestart. Jan Stuyt: “Dat is een omvangrijke procedure. Er wordt een dik dossier samengesteld met verslagen van interviews, brieven, allerlei documenten. Frans Berkemeijer is die nu in Beiroet woont is daar nauw bij betrokken. Hij was ook bij de boekpresentatie in Delft en kende Nicolaas goed.” Op Limarley Kingsale hebben de getuigenissen indruk gemaakt. “Als ik in de klas aan leerlingen moet vertellen over 9/11 kan ik aangeven hoeveel impact dat op mij als veertienjarige maakte. Zij waren in 2001 nog niet geboren. Nicolaas Kluiters is vermoord in 1985 toen ik er

nog niet was. Dus heel bijzonder om zijn medebroeder Frans Berkemeijer hier over Nicolaas te horen vertellen, over zijn persoon, de situatie waarin hij werkte, de cultuur van eerwraak en hoe Nicolaas daarmee omging. En dat Nicolaas wist dat hij gevaar liep.”

HET KRUIS

Jan Stuyt: “Nicolaas is het kruis dat op zijn weg kwam niet uit de weg gegaan. Hij is een poosje weggevoerd uit zijn parochie, omdat de situatie te gevaarlijk was, maar heeft toen, net als pater Frans van der Lugt, gezegd: ik wil bij mijn mensen zijn, daar waar de problemen zijn. Dat kun je zien als een parallel met de Martelaren van Gorcum. Zij hadden aan de galg kunnen ontkomen als ze hun geloof in de eucharistie hadden opgegeven en de paus in Rome afgezworen. Maar dat hebben ze niet gedaan. Ze zijn hun roeping trouw gebleven en dat bracht het kruis met zich mee. Nicolaas had ook zich kunnen terugtrekken, maar deed dat niet. Niemand kan bepalen hoe of waar hij geboren wordt. Sommigen hebben er wel de hand in, hoe of waar ze sterven. Nicolaas Kluiters is zo iemand. Het kruis of het lijden opzoeken is niet nodig of goed. Wel christelijk is het lijden aanvaarden dat op jouw weg komt, en er niet voor weglopen.” ■

etuigen en zending

Het Tweede Vaticaans Concilie (1962-1965) beschouwt het Woord van God als een schatkamer die we als gelovige mensen telkens opnieuw moeten openen.

Door diaken Vincent de Haas (Katholieke Bijbelstichting KBS)

Matteüs 10, 17-22 is een onderdeel van “de zending van de leerlingen of zendingsrede”. Deze perikoop maakt deel uit van een lange instructie (“lessen” staat er in Matteüs 11, 1) die Jezus aan zijn leerlingen geeft. Jezus stuurt ons op weg. Aan het eind van het evangelie stuurt Jezus al zijn leerlingen de wereld in en Hij zegt: Gaat en maakt alle volken tot mijn leerlingen (28, 19). Dat is een grote opdracht. En die opdracht vraagt om een onderbouwing. Ook om ons helder te maken dat deze opdracht van Jezus een moeilijke en gevaarlijke zending is.

SCHAPEN, WOLVEN, DUIVEN EN SLAGEN

Je loopt namelijk het gevaar opgepakt te worden en in de gevangenis gegooid. Kortom alles wat Jezus is overkomen, kan ook zijn leerlingen te wachten staan. Daar hoeft een leerling van Jezus niet bang voor te zijn, want zo zegt Jezus: de heilige Geest die elke leerling verbindt met de Vader en de Zoon, zal deze leerling bijstaan. Naast het beeld van schapen en wolven, een beeld dat op gevaar wijst, gebruikt Jezus nog twee andere beelden die Hij aan de dierenwereld ontleent: duiven en slangen (28, 16). Ze staan voor doelgericht zijn, slim en omzichtig. De prediking van het koninkrijk vraagt om een juiste strategie.

WEES VOORBEREID

De verkondiging van het evangelie vraagt om een goede voorbereiding. Maar wees er ook op voorbereid dat die verkondiging kan leiden tot een ontwrichting op alle niveaus. Zo kunnen

families uiteengescheurd worden, maar ook de synagoge en de christelijke geloofsgemeenschap kunnen tegenover elkaar komen te staan. We hebben in de geschiedenis nog meer scheuringen gezien. De Martelaren van Gorcum zijn daar slachtoffer van geworden. En vervolging en verdeeldheid behoren nog (helaas) altijd tot de actualiteit van de evangelieverkondigers.

VRIENDEN VAN JEZUS

In de tekst valt nog een element op. Juist door het lijden voor het evangelie kan een vriend van Jezus getuigen van zijn/haar geloof in Christus. Juist wie volhardt in het geloof in de Christus te midden van alle dreigingen, zelfs tot de dood toe, zal gered worden. Maak je niet te druk over hoe je het evangelie zal moeten verkondigen in daden en in woorden. En maak je niet druk over wat je zegt ter verdediging van jezelf. Juist door te vertrouwen op de Geest kan men deze moeilijkheden aan. Niet ik spreek, de Geest spreekt. De urgentie van de verkondiging van het evangelie gaat altijd voor. Maar pas op dat je niet verstrikt raakt in twisten of moeilijkheden. Door zo te vertrouwen op Vader, Zoon en heilige Geest ontstaat er goddelijk geïnspireerde taal. Het doel is te verkondigen. Die verkondiging kan inhouden: hetzelfde lot als Jezus ondergaan. Wie zich dat realiseert, bouwt aan een nauwe (intieme) relatie tussen zichzelf als leerling en Jezus. Zo kun je meer en meer thuiskomen als kind van God. ■

16 Zie, Ik zend u als schapen tussen wolven. Weest dus omzichtig als slangen en argeloos als duiven.

17 Neemt u in acht voor de mensen. Zij zullen u overleveren aan de rechtbanken en u geselen in hun synagogen. **18** Gij zult voor stadhouders en koningen gebracht worden omwille van Mij, om zo ten overstaan van hen en de heidenen getuigenis af te leggen. **19** Maakt u echter, wanneer men u overlevert niet bezorgd over het hoe of wat van uw spreken: op dat ogenblik zal u worden ingegeven wat gij moet zeggen. **20** Want niet gij zijt het die spreekt, maar door u spreekt dan de Geest van uw Vader. **21** De ene broer zal de andere overleveren om hem te laten doden, de vader zijn kind; de kinderen zullen opstaan tegen hun ouders en hen ter dood doen brengen.

Matteüs 10, 16-21

Rkbijbel.nl

VORMELINGENDAG:

Over de kracht van de Heilige Geest

Door Daphne van Roosendaal

'Licht
en vuur
werden
door-
gegeven'

Op zaterdag 27 mei, de zaterdag voor Pinksteren, kwamen 250 vormelingen en 70 ouders en begeleiders bijeen in de kathedraal in Rotterdam voor de Vuurdoop. De deelnemers openden de dag samen in de kerk. De bisschop las voor uit de Bijbel, waarin wordt verteld over de komst van de Heilige Geest met Pinksteren (Handelingen 2, 1-11). Via kaarsjes werd licht en vuur doorgegeven en in verschillende talen werd door vormelingen gebeden om de komst van de Heilige Geest. Daarna gingen de vormelingen, de ouders en begeleiders uiteen voor workshops die in drie rondes werden gegeven. In de workshop diaconie maakten ze kaarten voor ouderen. Er was een workshop over de Heilige Geest en een zomerkampenspel.

Vormelingen beklommen de toren van de kathedraal en maakten een theatervoorstelling mee over de heilige Titus Brandsma.

JONG EN OUD

De diocesane vormelingendag wordt elk jaar gehouden op de zaterdag voor Pinksteren en georganiseerd vanuit de pastorale dienstverlening van het bisdom. Het is een dag voor de vormelingen, maar ook voor ouders en begeleiders is er een workshop. Dit jaar gingen bisschop Van den Hende en vicaris Henri Egging met hen in gesprek over de Korintiërsbrief, waarin de apostel Paulus schrijft over de gaven van de Geest (1 Korintiërs 12, 4-11). Vicaris Egging: "De verschillende

gaven van de Geest vullen elkaar aan. Dat zijn ook jong en oud in de Kerk. Zo komen op deze vormelingsdag verschillende generaties samen: de vormelingen, de ouders en begeleiders, en de vrijwilligers jong en oud die deze dag mee mogelijk maken.”

GEZIN EN GELOOF

Een vrijwilliger die in de Parochie Christus Koning de vormelingen begeleidt is Simon van der Burg (35) uit Pijnacker. Hij is nu ongeveer tien jaar betrokken bij het jongerenwerk in zijn parochie. Margareth Hooymans (62) vroeg hem destijds om mee te gaan draaien. Margareth is al bijna twintig jaar lid van de vormselwerkgroep, sinds haar dochter het vormsel ontving, en daarnaast lid van de pastoraatsgroep. Ook werkt ze mee aan de Alpha Cursus in de parochie. “Ik vind het belangrijk om jongeren bekend te maken met het geloof, ze daarin te begeleiden en te vertellen over de Bijbel”, zegt ze. De parochie betreft daar sinds twee jaar ook de ouders intensiever bij. “Zij hebben een ontmoeting met pastoraal werker Ton Halin, terwijl wij samenkomen met de vormelingen. De bijeenkomsten worden afgesloten met een gezamenlijke maaltijd. We hopen dat er zo in het gezin meer gesproken wordt over het geloof, over wat de vormelingen meegemaakt hebben en wat de ouders hebben gedaan. We willen de gezinnen helpen bij dat gesprek. Bovendien trekken niet alleen de jongeren zo met elkaar op, maar ook de ouders.”

Het samen optrekken als gelovigen en onderling contact was altijd al belangrijk. Het is een van de redenen waarom de Vuurdoop jaarlijks wordt georganiseerd. Het aantal jongeren dat het vormsel ontvangt is gedaald. Dat ziet ook Simon. “Onze parochie bestaat nu uit vijf kernen”, vertelt hij. “In mijn beginjaren begeleidde wij als vormselwerkgroep de kinderen uit Pijnacker en dat was best een groot aantal. Toen ik zelf mijn vormsel ontving waren we met 35 kinderen uit Pijnacker. Het aantal vormelingen nu voor de vijf kernen is 12.” Het onderstreept het belang van het samenkomen op een dag als de Vuurdoop, omdat jongeren zien dat er veel leeftijdsgenoten zijn die ook geloven en bij de Kerk horen.

BETROKKEN GERAAKT

Hoe zijn ze zelf zo betrokken geraakt? “Ik weet nog dat kapelaan De Groot bij ons op school kwam”, vertelt Margareth. “Hij heeft bij mij echt het licht aangedaan. Mijn ouders waren katholiek en gingen wel naar de kerk, maar de kapelaan heeft met ons de Bijbel gelezen en was daar heel enthousiast over en dat heeft bij mij een zaadje geplant. Dat wil ik ook bij de kinderen doen. Het is tegenwoordig wel moeilijker denk ik, omdat ze van alle kanten een heleboel informatie krijgen. Ze lezen van alles over de oerkrnal en dat soort zaken en vragen zich dan af hoe zich dat verhoudt tot de Bijbel. En dat is natuurlijk goed. Het is hún zoektocht en daarin willen we ze begeleiden en stimuleren.” Voor Simon waren het de Wereldjongerendagen in Sydney (2008).

“Mijn zusje was eerder naar Keulen geweest en zei me: je moet naar de WJD gaan. Ik ben toen met de groep van pastoor Flohr meegegaan, een hele hechte groep van negen man. Het was heel gezellig en we hadden goede gesprekken.”

DE KRACHT VAN DE GEEST

Het vormsel is het sacrament van de Heilige Geest. Wanneer ervaren Simon en Margareth zelf de kracht van de Geest? “Vooral in mijn werk in de gezondheidszorg waar ik zorg voor ouderen”, vertelt Simon. “Je wil het beste voor patiënten en moet ook rekening houden met de wensen van de familie. Iedereen wil het beste, maar soms kijkt een familie heel anders naar een situatie. En je moet er wel samen uitkomen. Welke gave van de Geest ik dan het meest nodig heb? Geduld. De kracht om geduldig te blijven. Wat is goed voor de patiënt? Wat wil de familie? Ik weet heel goed: ik zorg voor iemand die hun lief is.”

“Bij de vormelingen is het denk ik ook geduld dat ik het meeste nodig heb”, vertelt Margareth. “Ze moeten zich thuis voelen, zich gehoord voelen, kunnen zeggen wat ze denken om daar samen over na te kunnen denken. Soms moet ik dan even op mijn tong bijten, niet te snel zijn, niet de ruimte vullen. En bij de Alpha Cursus vind ik het soms wonderlijk. Dan krijg ik wel eens een vraag en antwoord ik iets waarvan ik denk: hoe kom ik hierop? Ik denk dat de Heilige Geest me op die momenten echt helpt.” ■

In de workshop diaconie hoorden de vormelingen over eenzaamheid bij oudere mensen. Daarna schreven ze kaarten voor ouderen.

Vraag & Antwoord

Doet mijn inzet er werkelijk toe?

‘Hoe moet je reageren op de noden die je ziet?’

Paus Franciscus roept jongeren op om de sociale leer “op twee benen” te zijn. Geloven en handelen veronderstellen elkaar. Maar met het oog op de vele uitdagingen voor een christen in deze wereld, kun je jezelf de vraag stellen: wat kan ik überhaupt doen? Wanneer je de DOCAT leest, zie je dat er veel uitdagingen bestaan op het gebied van de arbeid, economie, politiek, globalisering, milieu en vrede. Als jij je geroepen voelt om de schepping en in het bijzonder de naaste lief te hebben, waar begin je dan? En doet jouw inzet er werkelijk toe gezien de omvang van de problemen?

De DOCAT en het Werkboek bij de DOCAT, kunnen behulpzaam zijn bij het zetten van concrete (eerste) stappen. Elke stap, groot of klein, doet ertoe. Om een voorbeeld te noemen: Weet je hoeveel grondstoffen of energiebronnen je per dag gebruikt? Past dat bij het rentmeesterschap? En ben jij je ervan bewust dat anderen geen toegang hebben tot die middelen? De sociale leer is een weg tot evangelisatie. Maar die kan alleen worden bewandeld als je zelf ook werkelijk bereid bent te veranderen. Alleen dan kun je in de kracht van het evangelie de wereld veranderen. Ook wanneer het met kleine stappen begint.

Met de woorden van paus Franciscus: “Ieder van jullie kan zich afvragen: Hoe moet ik reageren op de noden die ik om mij heen zie? Bedenk ik direct uitvluchten om maar niet betrokken te raken? En toon ik interesse en bereidheid om te helpen? Zeker, je kunt niet alle problemen in de wereld oplossen. Maar je kunt beginnen met aandacht voor de problemen van diegenen die dicht bij je staan, met de noden van je eigen gemeenschap.”

Je kunt iets doen. Ignatius van Loyola heeft het heel mooi uitgedrukt: “Handel zo alsof alles van jou afhangt, en vertrouw tegelijk zo op God alsof alles van Hem afhangt.” ■

Diaken René de Weerd

René de Weerd is diaken van het bisdom 's-Hertogenbosch.
Hij vertaalde voor het bisdom Rotterdam de DOCAT en het DOCAT Werkboek.

KOM OOK NAAR DE NATIONALE BEDEVAART

Op zaterdag 8 juli verwelkomt het bedevaartsoord in Brielle weer honderden pelgrims tijdens de Nationale Bedevaart.

“Het is en blijft belangrijk en waardevol om aandacht te geven aan het bijzondere geloofsgetuigenis van de Martelaren van Gorcum”, benadrukt de organisatie van de Nationale Bedevaart Brielle. “Hun voorbeeld kan ons kracht geven om net als zij trouw te blijven aan ons geloof. We bidden in het Bedevaartsoord in Brielle op voorspraak van de heilige Martelaren voor de intenties die wij in ons hart met ons meedragen.”

Vorig jaar was het precies 450 jaar geleden dat de HH. Martelaren van Gorcum in Brielle hun leven gaven. Voor het eerst sinds de coronaperiode kon de Nationale Bedevaart toen weer met velen worden gevierd. “Dat was vooraf best wel spannend”, erkent de custos van het heiligdom, pastoor Jack Glas. “Ik was enorm blij en dankbaar toen zoveel mensen weer voor de Nationale Bedevaart naar Brielle waren gekomen. Waarom mensen iedere keer weer die tocht maken? Pelgrimeren, op reis gaan vanwege je geloof, is heel waardevol. Mensen die voor de eerste keer de Nationale Bedevaart

hebben meegemaakt, vertellen me hoe mooi ze de plek vinden. Ze ervaren dat er iets bijzonders aan de hand is. Mensen die op bedevaart gaan, staan open voor wat er gaat gebeuren. Ik heb eens iemand horen zeggen: God geeft iets aan ons als we op bedevaart gaan en het is aan ons om te ontdekken wat dat precies is. Dat heb ik altijd onthouden. Als je op bedevaart gaat, heeft God een cadeautje voor je. En het is aan jou om daar ontvankelijk voor te zijn.”

“Het is belangrijk om te blijven herdenken op deze plek. De Martelaren van Gorcum hebben een belangrijk geloofsgetuigenis gegeven. We willen dat niet vergeten en hen de eer brengen die hun toekomt.

Anderzijds zijn we ook afhankelijk van hun voorspraak. We bidden op hun voorspraak om ook in onze tijd datgene te doen wat Jezus van ons vraagt.”

Bedevaartgangers treffen dit jaar een geheel vernieuwd martelveld aan. “Dat zal best even wennen zijn”, zegt de custos. “De grote bomen die er stonden zijn gekapt, omdat ze gebreken vertoonden, onder meer vanwege ouderdom. Twee bomen blijven voorlopig staan, omdat daar vleermuizen in wonen. De contouren van de turfschuur op het martelveld zijn duidelijker gemarkeerd en er zijn meer bloemen.”

Wie naar Brielle komt zal veel vertrouwde gezichten van vrijwilligers weer zien. “Vrijwilligers zijn belangrijk”, benadrukt de custos. “Zij maken het bedevaartseizoen mogelijk, stellen de kerk open, zorgen voor het nodige onderhoud en geven rondleidingen over het heiligdom. Naast de vertrouwde gezichten zijn er ook enkele nieuwe vrijwilligers. Helaas zijn ook enkele personen overleden van de vrijwilligers, waaronder twee leden van de Bisschoppelijke Brielse Commissie: pater Jan van den Eijnden ofm en Djanny Bracke die op 27 februari onverwacht overleed. We missen hun inzet voor het bedevaartsoord zeer.” ■

Ga met de bus naar de Nationale Bedevaart Brielle op 8 juli

De Nationale Bedevaart begint om 11.00 uur met een eucharistieviering waarin bisschop Van den Hende hoofdcelebrant is. Vanaf Rotterdam CS en de kathedraal vertrekt een bus voor de pelgrims uit Rotterdam en voor degenen die met OV reizen via Rotterdam. Wilt u op 8 juli mee met de bus vanuit Rotterdam naar Brielle? Deze vertrekt om 9.00 uur vanaf Rotterdam Centraal Station (Conradstraat). Aanmelden is nodig en kan via bureau@bisdomrotterdam.nl (eigen bijdrage € 12,50 te voldoen bij het instappen, contant of digitaal).

JUBILARISSEN

In 2023 vieren verschillende bisdompriesters en een pastoraal werker een jubileum. De jubilarissen waren uitgenodigd voor een jubilarissendiner op 7 juni. Voor de gezamenlijke maaltijd vierden zij samen de eucharistie in de kapel van het bisdomhuis. Ook de bisschop viert dit jaar een jubileum. Hij is 12,5 jaar bisschop van Rotterdam (10-05-2011). Er zijn dit jaar geen diakens met een jubileum.

12,5 jaar pastoraal werker

Mw. J.E.M. Jacobs (01-06-2011)

25 jaar priester

J.J.M. Geurts (06-06-1998)

J.H. Smith (06-06-1998)

J.A. van der Bie (12-12-1998)

A.J. van Deelen (12-12-1998)

J.H. van der Laer (12-12-1998)

H.K. Meijer (12-12-1998)

40 jaar priester

W.P.J. Bakker (12-11-1983)

C.T.M. van Vliet (12-11-1983)

55 jaar priester

W.E.F.M. Froger (06-07-1968)

J.J.P.M. de Graaf (06-07-1968)

60 jaar priester

L.A.M. Banning (08-06-1963)

Personalía

Benoeming

- **T. Yakob Ketema**, benoemd tot cappellanus ten dienste van de Katholieke Eritrese Gemeenschap van de Ge'ez ritus in het bisdom Rotterdam voor twee jaar, 01-03-2023
- **A.D. Aardoom**, (diakenwijding) benoemd tot diaken in de Federatie HH. Clara en Franciscus te Ter Aar e.o. voor de duur ter voorbereiding op het priesterschap (fulltime), 21-05-2023
- **M.W.C.C.A. Magielse o.p.**, benoemd tot lid van het pastoraal team van de diocesane studentenparochie H. Catharina van Alexandrië, locatie Rotterdam voor 0,3 fte en onbepaalde tijd, 01-06-2023

Goedkeuring en zending

- **T.J.N van Driel**, goedkeuring en zending als geestelijk verzorger in de Penitentiare Inrichting Haaglanden, locatie Scheveningen te Den Haag (tot 01-09-2023), 01-05-2023
- **R.J.J. van Breemen**, goedkeuring en zending als pastoraal werker in de parochie Sint Christoffel te Capelle aan den IJssel (parttime) voor onbepaalde tijd, 01-07-2023
- **Mw. C. Niwemuhoza**, pastorale zending als geestelijk verzorger in de Penitentiare Inrichting te Krimpen aan den IJssel, 01-07-2023

- **R. Omtzigt**, pastorale zending als geestelijk verzorger in de Rijks Justitiële Jeugdinstelling De Hartelborg te Spijkenisse, 01-07-2023
- **Mw. M. Went**, pastorale zending als geestelijk verzorger in de Penitentiare Inrichting Alphen aan den Rijn, locatie Maatschapslaan te Alphen aan den Rijn, 01-07-2023
- **Mw. K. Bos**, pastorale zending als geestelijk verzorger bij Aafje, locatie Hof van Kralingen te Rotterdam, 01-07-2023

Ontslag/ontheffing kerkelijke zending

- **C. Stok**, eervol ontslag van de pastorale opdracht van de samenwerkende parochies Sint Ursula te Delft en O.L. Vrouw van Sion te Den Hoorn, Maasland en Schipluiden, 26-03-2023
- **T.J.N. van Driel**, eervol ontheffing van de kerkelijke zending als geestelijk verzorger in de Penitentiare Inrichting Haaglanden, locatie Scheveningen te Den Haag, 01-04-2023
- **H.E.J. Grotaers**, eervol ontslag als pastor ten behoeve van de parochie Christus Koning te Berkel en Rodenrijs, Bergschenhoek, Bleiswijk, Pijnacker en Nootdorp, 15-04-2023
- **M. Kurstjens MA**, eervol ontheffing van de kerkelijke zending als geestelijk verzorger in de Penitentiare Inrichting Alphen aan de Rijn, 15-05-2023

- **Drs. P.A.M. ten Hacken**, eervol ontheffing van de kerkelijke zending als geestelijk verzorger in de Penitentiare Inrichting Rijnmond, locatie De Schie te Rotterdam, 15-05-2023
- **Mw. C. Niwemuhoza**, eervol ontheffing van de pastorale zending als geestelijk verzorger in de Rijks Justitiële Jeugdinstelling De Hartelborg te Spijkenisse, 01-07-2023
- **K.K. Hayon s.v.d.**, eervol ontslag als pastor van de parochie De Vier Evangelisten te Den Haag, 01-07-2023
- **Mw. drs. J.M. den Blanken**, eervol ontheffing van de pastorale zending als geestelijk verzorger in het Erasmus MC te Rotterdam (vervroegd met pensioen), 01-07-2023

Overig

- **I.P.J. Osseweijer**, per 25-01-2023, derde periode van vier jaar, lid van de Bisschoppelijke Brielse Commissie
- **Drs. A.M.C.B. de Jong**, per 24-05-2023 voor een eerste periode van vier jaar, lid en secretaris van de Bisschoppelijke Brielse Commissie
- **M.J. Koster-de Graaf**, per 01-05-2023 als lid/secretaris van de Diocesane Instelling voor liturgische muziek in het bisdom Rotterdam Sint-Gregorius (DISG).

VERHUIZEN ZONDER ZORGEN?

AA Verhuizers is de **erkende verhuizer** van de Randstad met meer dan 25 jaar ervaring. Naast particuliere verhuizingen zijn wij ook gespecialiseerd in bedrijfsverhuizingen, internationale verhuizingen en meubellogistiek.

- Inpakken
- Dé- en montage
- Handyman service
- Opslag

info@aaverhuizers.nl www.aaverhuizers.nl 0252 621 321

▲ Crematorium PAX ▼ Koffiekamer op begraafplaats St. Barbara

▼ Kapel op begraafplaats St. Petrus Banden

ALLES MOGELIJK BIJ PAX

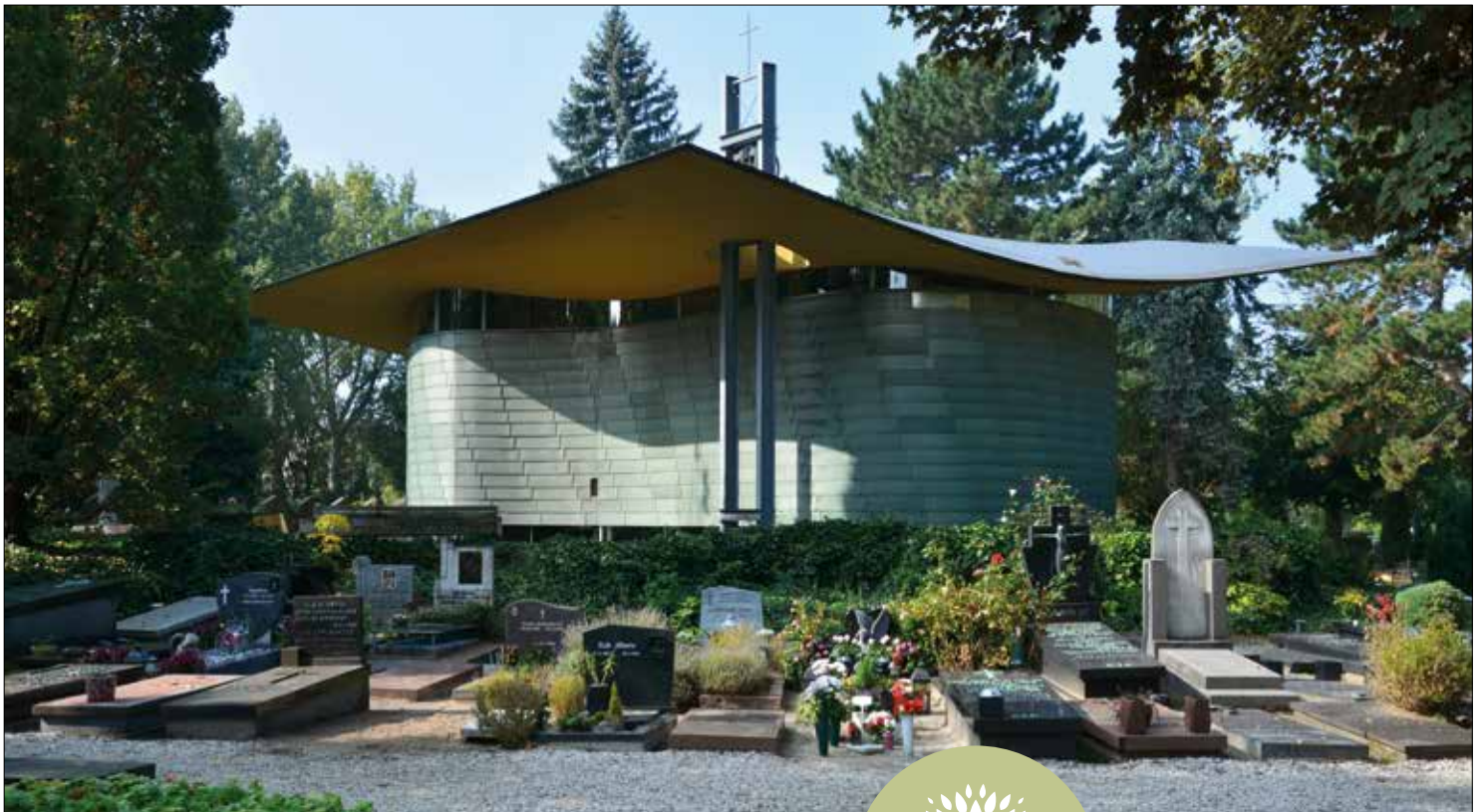
Bij PAX Begraafplaatsen & Crematorium is nu alles mogelijk in een sfeervolle omgeving:

- Begraven
- Cremeren
- Opbaring
- Rouwbezoek
- Asbestemming
- 24-uurskamer
- Chapelle Ardente (kapel in het licht)
- Afscheidsdienst in de kapel
- Condolance in de sfeervolle koffiekamer

Heeft u vragen? Laat het ons weten!
T 070 350 37 18 - info@paxrkb.nl

PAX BEGRAAFPLAATSEN
& CREMATORIUM
TE 'S-GRAVENHAGE

KERKHOF LAAN 10, 2585 JB 'S-GRAVENHAGE, T 070 350 37 18
WWW.PAXRKB.NL

St. Laurentius: meer dan een begraafplaats
Kleinschalig, klantvriendelijk en persoonlijke aandacht
www.begraafplaatslaurentius.nl | Crooswijk, Rotterdam

St. Laurentius
R.K. Begraafplaats & Crematorium

Notariskantoor
Voorhout B.V.

“EEN KWESTIE VAN EERLIJK ADVIES”

Of u nu een huis gaat kopen, een testament wilt opstellen of een B.V. wilt oprichten, bij notariskantoor Voorhout kunt u altijd terecht voor een eerlijk en deskundig advies.

Notariskantoor Voorhout
mr M.E.M. Heemskerk, notaris
Herenstraat 49
2215 KE Voorhout

Tel: 0252-215573
E-mail: info@notariskantoorvoorhout.nl
Website: www.notariskantoorvoorhout.nl

Huis voor de Pelgrim

Onze reizen brengen je verder

**Ga mee op
bedevaart**

Lourdes
Assisi & Rome
Banneux
Israël
Santiago
WJD Lissabon

Vraag de uitgebreide brochure aan

043 - 321 57 15 info@huisvoordepelgrim.nl
www.huisvoordepelgrim.nl

TUSSENBEIDE LIEVER BIJ U THUIS OP DE MAT?

Tussenbeide wordt verspreid via de parochies in het bisdom Rotterdam. Zo kunt u in de kerk dus altijd uw gratis exemplaar meenemen. Grijpt u wel eens mis? Meld u dan aan voor een persoonlijk abonnement en ontvang Tussenbeide bij u thuis via uw eigen brievenbus.

We bieden u graag het gemak van een persoonlijk abonnement.*

**Meld u aan via tussenbeide@bisdomrotterdam.nl
of bel met het bisdom op 010 - 2815171.**

* Voor een persoonlijk abonnement vragen we u een jaarlijkse gift van € 12,50

Energie voor Kerken

helleman's
ENERGY CONSULTANCY

Energie voor Kerken: óók uw adviseur in verduurzaming

Energie voor Kerken is meer dan een inkoopcollectief. We adviseren kerken bij verduurzamingstrajecten. Wilt u energieverbruik monitoren en maatregelen nemen om minder energie te verbruiken? Hellemans Consultancy heeft de afgelopen jaren veel kerken concreet geholpen.

Meer weten?

Mail of bel Tom Peters via evk@hellemansconsultancy.nl of 06 - 82 91 53 49.

Energie voor Kerken is een initiatief van het CIO-K in samenwerking met energieadviesbureau Hellemans Consultancy

energievoorkerken.nl

COMMUNIO

INTERNATIONAAL KATHOLIEK TIJDSCHRIFT

Bent u een betrokken katholiek, met een brede belangstelling, die op de hoogte wil blijven van belangrijke ontwikkelingen in Kerk en samenleving? U wilt meer weten over thema's in de theologie en hun raakpunten met cultuur en politiek?

Dan is het tijdschrift Communio iets voor u!

- Een helder katholiek geluid
- Een breed scala aan onderwerpen binnen Kerk en maatschappij
- Vier afleveringen per jaar van 80 pagina's.
- U wordt abonnee voor slechts € 32 per jaar (korting voor studenten)

Voor meer informatie en aanmelding:
communio.nl/abonnements